

ВІДГУК

Офіційного опонента, завідувача кафедри стоматології Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика МОЗ України, доктора медичних наук Павленка Олексія Володимировича на дисертаційну роботу Михайлевич Марти Юрїївни

«Синдромні патології при скронево-нижньощелепних розладах, їх діагностичне значення», представлену до захисту у спеціалізовану Вчену раду ДФ 35.600.034 Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, що утворена для розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 – Охорона здоров'я за спеціальністю 221 – Стоматологія

- **Обґрунтування вибору теми дослідження.** Попри швидкий розвиток технологій у стоматологічній галузі й дотепер залишається низка дискусійних питань діагностики та лікування патологічних станів пов'язаних із жувальним апаратом, які потребують поглибленого вивчення.

На сьогоднішній день можна спостерігати значне збільшення поширеності скронево-нижньощелепних розладів. Серед загальної сукупності вона коливається від 10% до 70%, а у дітей та підлітків від 16% до 68%.

Частота звернень пацієнтів із характерними скаргами для скронево-нижньощелепних розладів зростає. Проте, ці скарги набувають все ширшого діапазону, стають все різноманітнішими. У цей же час багато схожих чи тотожних скарг можуть мати і патології не дотичні до стоматології (ревматизм, шийний остеохондроз, головний біль напруги тощо). Перед клініцистом постають багато завдань для чіткої диференційної діагностики та виявлення певного скронево-нижньощелепного розладу чи хвороби, що імітує його.

Причинами цих розладів можуть бути безліч факторів, а також низка різних специфічних станів. Розуміння причин даної патології дозволить, на певному рівні, досвідченому спеціалісту відрізнити больовий синдром дисфункції від схожих на нього захворювань, встановити причину, призначити адекватне лікування чи скерувати до лікаря іншої спеціальності. Подібність симптомів для різних розладів викликає труднощі у клінічній діагностиці.

Висока поширеність СНР вимагає пошуку нових, більш доступних методів діагностики. На додаток до клінічного обстеження доступні різні методи візуалізації скронево-нижньощелепних суглобів, такі як магнітно-резонансна томографія, комп'ютерна томографія, ультразвукове обстеження тощо. У вітчизняній та іноземній літературі активно описується вдосконалення даних методів, проте узгодженого протоколу обстеження та лікування пацієнтів зі СНР досі немає.

Отже, незважаючи на активне застосування в діагностичній практиці нових, більш інформативних методів дослідження, складнощі в їх трактуванні та диференційній діагностиці все ще залишаються, що потребує подальших досліджень.

- **Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційна робота є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри ортопедичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького «Розпрацювання та удосконалення методів діагностики, клінічних методів та технологічних засобів комплексного лікування дефектів зубних рядів, деформацій і ушкоджень зубо-щелепної системи» (державна реєстрація № 0114U000112). Автор є безпосереднім виконавцем зазначеного фрагменту наукових досліджень запланованої теми.

- **Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.**

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, що сформульовані в дисертаційній роботі отримані на підставі клінічного та додатково обстеження 178 пацієнтів з скронево-нижньощелепними розладами або підозрою на них. Обстежених пацієнтів було розподілено на 7 груп за видами СНР або їх відсутності: 1 група – артрогенні розлади, 2 група – міогенні розлади, 3 група - артрогенний + міогенний, 4 група - артрогенний + міогенний + гіпермобільність, 5 група - артрогенний + гіпермобільність, 6 група – імітовані розлади, 7 група – не підтверджені СНР. У зв'язку з тим, що такі розлади СНЩС як «артрогенний + міогенний», «артрогенний + гіпермобільність», «артрогенний + міогенний + гіпермобільність» мають комбінований характер, вони об'єднані в загальну групу «комбіновані розлади».

У результаті дослідження зі 178 осіб діагноз скронево-нижньощелепних розладів підтверджений у 150 осіб, які були означені як основна група дослідження з розподілом на підгрупи «артрогенні», «міогенні» та «комбіновані» розлади. У інших 28 осіб діагноз скронево-нижньощелепних розладів або був не підтверджений, або клінічно імітував СНР за рахунок інших патологічних станів щелепно-лицевої ділянки. У зв'язку з близькістю станів, що могли маскуватися під скронево-нижньощелепні розлади, ці хворі об'єднані в групу порівняння.

Обрані методи дослідження є сучасними та різноплановими, повністю відповідають поставленій меті та завданням. Додаткові методи обстеження підібрані згідно сучасних рекомендацій та показів у застосуванні у кожному конкретному випадку. Робота узгоджена Комісією з питань біоетики

Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, виконана на метрологічно перевіреному обладнанні.

Отже, викладені у дисертаційній роботі положення, трактування, висновки і рекомендації повністю відображають результати проведеного дослідження, є вірогідними та науково обґрунтованими.

- **Наукова новизна дослідження та отриманих результатів.**

Уточнено та доповнено наукові дані про наявність синдромних патологій при скронево-нижньощелепних розладах та визначено частоту та характер хибної симптоматики.

Уперше науково обґрунтовано діагностичні комплекси для диференційної діагностики між різними видами скронево-нижньощелепних розладів та хворобами, що їх імітують.

Доповнено наукові дані про діагностичні ознаки для різних форм скронево-нижньощелепних розладів методом логістичної регресії.

Окреслено та оцінено рівень провідних методів обстеження пацієнтів при скронево-нижньощелепних розладах та хворобах, що їх імітують.

- **Практичне значення одержаних результатів.** Запропоновано алгоритми діагностики скронево-нижньощелепних розладів із застосуванням спеціалізованої карти обстеження, яка рекомендована для клінічного застосування та формування баз даних при наукових дослідженнях.

На підставі статистичних обрахунків виокремлено певні симптоми та симптомокомплекси характерні для певного виду скронево-нижньощелепних розладів, а також розпрацьовані алгоритми для персоніфікованої оцінки ризику появи того чи іншого скронево-нижньощелепного розладу чи хвороби, що його імітує.

Результати дослідження упроваджені у клінічну практику та навчальний процес кафедри ортопедичної стоматології Львівського

національного медичного університету імені Д. Галицького, кафедри ортопедичної стоматології з імплантологією ВДНЗ «Українська медична стоматологічна академія», кафедри ортопедичної та навчального лікувального центру «Університетська клініка» ВДНЗ «Буковинський державний медичний університет», кафедри ортопедичної стоматології ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», кафедри стоматології Інституту стоматології Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика, кафедри ортопедичної стоматології та університетського стоматологічного центру Харківського національного медичного університету, у навчальний процес кафедри ортопедичної стоматології та у клінічну практику ортопедичних відділень №1 та №2, «Стоматологічного медичного центру ЛНМУ ім. Данила Галицького», що підтверджено відповідними «Актами впровадження».

- **Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях.** За темою дисертації опубліковано 16 наукових робіт, з них 9 статей у фахових виданнях рекомендованих МОН України, 1 стаття у вітчизняному виданні, що індексується у базі Web of Science, 1 стаття в іноземному виданні, що індексується у базі Scopus та 5 у збірниках наукових праць, матеріалах і тезах конференцій з міжнародною участю.

- **Структура та обсяг дисертації.**

Дисертація викладена на 191 сторінках комп'ютерного набору, з яких 113 сторінок займає основний текст, і складається з вступу, огляду літератури, опису матеріалу і методів дослідження, 3 розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення отриманих результатів та висновків. Список використаних джерел складається із 279 найменувань, серед яких 70 кирилицею та 209 латиницею. Робота ілюстрована 26 рисунками та 29 таблицями.

У вступі дисертант обґрунтовує актуальність обраної теми та доцільність проведеного дослідження, формує мету та завдання, наводить наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, визначає особистий внесок у роботу, представляє дані щодо апробації результатів та структури дисертації.

Розділ 1. Огляд наукової літератури, який викладений на 29 сторінках комп'ютерного тексту, складається з 3 підрозділів, освітлює сучасні погляди на проблему скронево-нижньощелепних розладів, їх поширення та діагностику, аналізуючи дані вітчизняних та закордонних наукових джерел.

Зауваження до розділу: наявні невдалі літературні вислови та орфографічні помилки.

Розділ 2. «МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ» викладений на 12 сторінках комп'ютерного набору та складається з 4 підрозділів, де представлена загальна характеристика обстежених пацієнтів, методи клінічного обстеження хворих, додаткові методи дослідження, методи статистичного опрацювання матеріалу.

Зауваження до розділу: деякі методика є загальновідомими, не потребують детального опису, а лише посилання на них.

Розділ 3. «РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АНАМНЕЗУ В ДИФЕРЕНЦІЙНІЙ ДІАГНОСТИЦІ СКРОНЕВО-НИЖНЬОЩЕЛЕПНИХ РОЗЛАДІВ» викладений на 11 сторінках комп'ютерного набору та присвячений ролі та значенню анамнезу в диференційній діагностиці скронево-нижньощелепних розладів. Визначено та вказано можливі фактори, які впливають на розвиток скронево-нижньощелепних розладів хворих за їх анамнестичними даними. Також визначено вплив факторів визначених за анамнестичними даними хворих на можливу появу та розвиток скронево-нижньощелепних розладів за групами обстежених.

Зауваження до розділу: розділ перевантажено таблицями, доцільно подати дані у графіках.

Розділ 4. «КЛІНІЧНІ ОЗНАКИ У ДИФЕРЕНЦІЙНІЙ ДІАГНОСТИЦІ У ПАЦІЄНТІВ З ПІДОЗРОЮ НА СКРОНЕВО-НИЖНЬОЩЕЛЕПНІ РОЗЛАДИ» викладений на 15 сторінках комп'ютерного набору та присвячений клінічним ознакам у пацієнтів з наявним скронево-нижньощелепним розладом та підозрою на нього. Розділ має 2 підрозділи. Підрозділ 4.1. присвячений особливостям визначення клінічних ознак в процесі диференційної діагностики у хворих з підозрою на скронево-нижньощелепні розлади. У підрозділі 4.2. представлена порівняльна оцінка клінічних ознак у пацієнтів з підтвердженим та не підтвердженим скронево-нижньощелепним розладом.

Зауваження до розділу: Зауважень до розділу немає.

Розділ 5. «ІНТЕГРОВАНА ОЦІНКА АНАМНЕСТИЧНИХ ДАНИХ У ДИФЕРЕНЦІЙНІЙ ДІАГНОСТИЦІ СКРОНЕВО-НИЖНЬОЩЕЛЕПНИХ РОЗЛАДІВ І ХВОРОБ, ЩО ЇХ ІМІТУЮТЬ ТА КЛІНІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ В ПОСТАНОВЦІ ДІАГНОЗУ» представлений на 28 сторінках комп'ютерного набору, складається з двох підрозділів. У підрозділі 5.1. статистичним методом логістичної регресії виокремлено ряд чинників, які при поєднаній дії мають вплив на появу різних видів скронево-нижньощелепних розладів, а саме артрогенних, міогенних, комбінованих, імітованих та гіпермобільності скронево-нижньощелепних суглобів. У підрозділі 5.2. оцінено значення додаткових методів обстеження у процесі диференційної діагностики скронево-нижньощелепних розладів та описано 6 клінічних випадків для кращого розуміння процесу диференційної діагностики скронево-нижньощелепних розладів. Наявні результати додаткових методів

досліджень, а саме протоколи досліджень та зображення результатів променевих методів досліджень.

Зауваження до розділу: Зауважень до розділу немає.

Автором представлено підсумкове узагальнення отриманих результатів та їх зіставлення з науковими положеннями літературних джерел та науковими даними науковців.

Висновки та практичні рекомендації об'єктивні, обґрунтовані і відображають сутність проведеного дослідження.

Відповідність змісту дисертації поставленим вимогам. Основні теоретичні, наукові та практично-прикладні положення дисертаційної роботи відображені в анотації в повному обсязі.

Слід зауважити, що унікальність даної роботи становить 95% відповідно до п. 8 «Положення про виявлення та запобігання академічного плагіату».

Дисертація відповідає спеціальності 221 – Стоматологія.

- Завершеність дисертаційної роботи та зауваження щодо її змісту і оформлення. Дисертаційна робота здобувачки Михайлович Марти Юріївни на тему «Синдромні патології при скронево-нижньощелепних розладах, їх діагностичне значення» є завершеною науковою працею, у якій наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення медико-соціального завдання – покращення результатів діагностики хворих з скронево-нижньощелепними розладами, шляхом створення та обґрунтування діагностичних комплексів. Перераховані вище переваги дисертації дозволяють оцінити її позитивно.

Разом із тим, необхідно відмітити деякі зауваження та побажання з оформлення дисертаційної роботи, які не є принциповими і не зменшують її якість у плані дискусії, у мене виникли деякі запитання до авторки:

- Що із клінічного обстеження на вашу думку є визначальним для постановки діагнозу скронево-нижньощелепного розладу і чи можливо встановити діагноз скронево-нижньощелепного розладу лише за допомогою клінічного обстеження?
- Як співставляються з науковими даними частота виявлення різних форм скронево-нижньощелепних розладів при написанні Вашої дисертації і які патології чи хвороби, крім описаних Вами, за літературними даними, можуть імітувати скронево-нижньощелепні розлади?

• **Висновок.** Дисертаційна робота здобувачки Михайлевич Марти Юріївни на тему «Синдромні патології при скронево-нижньощелепних розладах, їх діагностичне значення» (науковий керівник – доктор медичних наук, професор Макєєв В.Ф., професор кафедри ортопедичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького МОЗ України) є завершеною науковою працею, у якій наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення медико-соціального завдання – покращення результатів діагностики хворих з скронево-нижньощелепними розладами, шляхом створення та обґрунтування діагностичних комплексів. Унікальність даної роботи, згідно експертного висновку щодо наявності плагіату становить 95%. Отримані результати дисертаційного дослідження мають наукову новизну і практичне значення для охорони здоров'я, зокрема, стоматології. Дисертація повністю відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого

Юрійвни на тему «Синдромні патології при скронево-нижньощелепних розладах, їх діагностичне значення» (науковий керівник – доктор медичних наук, професор Макєєв В.Ф., професор кафедри ортопедичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького МОЗ України) є завершеною науковою працею, у якій наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення медико-соціального завдання – покращення результатів діагностики хворих з скронево-нижньощелепними розладами, шляхом створення та обґрунтування діагностичних комплексів. Унікальність даної роботи, згідно експертного висновку щодо наявності плагіату становить 95%. Отримані результати дисертаційного дослідження мають наукову новизну і практичне значення для охорони здоров'я, зокрема, стоматології. Дисертація повністю відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р., а її автор Михайлович Марта Юрійвна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 – «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 – Стоматологія.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри стоматології

НУОЗ України

ім. П. Л. Шупика

МОЗ України,

Доктор медичних наук, професор

Павленко О.В.

Підпис професора О.В. Павленко

Учений секретар

МОЗ України
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА
Львів
ЗАСВІДЧУЮ
Учений секретар

04.06.2022